

Quick scan dyslexie in mbo en ho

Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW

datum 7 september 2016
auteur(s) Boukje Cuelenaere

versie 5.0

© CentERdata, Tilburg, 2016

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
1.1	Opzet quick scan dyslexie en andere beperkingen.....	2
1.2	Leeswijzer	2
2	Middelbaar beroepsonderwijs	3
2.1	Respons	3
2.2	Dyslexieverklaringen.....	3
2.3	Andere deskundigenverklaringen	5
3	Hoger onderwijs	6
3.1	Respons	6
3.2	Dyslexieverklaringen.....	6
3.3	Andere deskundigenverklaringen	9

1 Inleiding

1.1 Opzet quick scan dyslexie en andere beperkingen

In juli 2016 is in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een korte vragenlijst uitgezet onder een aantal instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en voor hoger onderwijs (ho). De vragenlijst bevatte een korte inventarisatie van het aantal studenten met een dyslexieverklaring en met andere deskundigenverklaringen. Naast het aantal studenten dat dit betrof is gevraagd naar de faciliteiten die voor deze studenten geboden worden en naar het aantal studenten dat hier gebruik van maakt.

De uitnodiging voor het invullen van de vragenlijst is bij de mbo-instellingen verstuurd naar de contactpersoon van de instellingen die zijn verzameld via het Servicepunt examinering mbo. In de e-mail was een link naar de vragenlijst opgenomen met een unieke inlogcode. Voor het hoger onderwijs zijn e-mailadressen via de website van Studie+Handicap verkregen.

De vragenlijst is kort voor het begin van de zomervakantie verstuurd. Het aantal ingevulde vragenlijsten is hierdoor beperkt.

1.2 Leeswijzer

De vragenlijst voor het mbo en het hoger onderwijs was waar mogelijk identiek. Vanwege de kleine aantallen responderende instellingen zijn meestal aantallen in plaats van percentages weergegeven. Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van de quick scan in het mbo en hoofdstuk 3 bevat de resultaten voor het ho.

2 Middelbaar beroepsonderwijs

2.1 Respons

Voor de quick scan in het middelbaar beroepsonderwijs zijn 36 instellingen aangeschreven. Dit zijn instellingen die bij het ministerie hebben aangegeven aan dit onderzoek mee te willen werken en zodoende is het een selectie van alle mbo-instellingen. Van de 36 hebben 25 instellingen de vragenlijst volledig ingevuld. Dit is een respons van 69,4 procent. Het moment van aanschrijven lag kort na het begin van de zomervakantie van 2016. Hierdoor is de respons op de vragenlijst niet optimaal. Er zijn geen indicaties voor een selectieve respons.

De respons is berekend op basis van het aantal afgeronde vragenlijsten. Een aantal instellingen heeft de vragenlijst slechts gedeeltelijk ingevuld. Per vraag geven we het aantal instellingen weer dat die vraag heeft beantwoord. Dat kunnen er meer zijn dan de 25 instellingen die de vragenlijst hebben afgerond.

2.2 Dyslexieverklaringen

Bij de meeste mbo-instellingen die de vragenlijst beantwoord hebben, zijn er tussen de 1 en de 10% studenten met een dyslexieverklaring (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Percentage studenten met dyslexieverklaring (N=25)

% studenten met dyslexieverklaring	aantal instellingen
0%	0
1- 9%	14
10-19%	9
20% en meer	2

Bijna alle instellingen (96,2%) die hier gevraagd zijn toetsen de dyslexieverklaring.

Tabel 2.2 Waar wordt op gelet bij beoordeling geldigheid dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=25)

Aspect	aantal instellingen
Onderliggend onderzoek door psycholoog/orthopedagoog inclusief handtekening en briefpapier van een dyslexie-instituut	22
Registratie van de psycholoog/orthopedagoog (BIG,NVO,NIP)	19
Psycholoog/orthopedagoog is aangesloten bij een van de kwaliteitsinstituten dyslexie	5
Anders, namelijk...	4

De meeste instellingen bieden faciliterende maatregelen in het onderwijs voor studenten met een dyslexieverklaring. Daarbij gaat het bij bijna alle instellingen om het geven van extra tijd voor opdrachten en het toestaan van ICT-hulpmiddelen (tabel 2.3). Bij de instellingsexamens en de centrale examens zijn verschillende faciliteiten toegestaan. Alle instellingen geven extra tijd voor de examens bij de instellingsexamens. Daarnaast bieden instellingen auditieve ondersteuning en examinering via de computer en ICT-hulpmiddelen (tabel 2.4). Bij de centrale examens gaat het vooral om het bieden van verlenging van de examentijd met een half uur (tabel 2.5).

Tabel 2.3 Faciliterende maatregelen in het onderwijs voor studenten met een dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=24)

Faciliterende maatregel	aantal instellingen
Hulp van docenten	14
Hulp van andere studenten	5
ICT-hulpmiddelen toestaan	23
Extra tijd geven voor opdrachten	24
Lay-out van teksten aanpassen (bijvoorbeeld meer witruimte of een groter lettertype)	19
Anders	9

Tabel 2.4 Faciliterende maatregelen bij de instellingsexamens (meerdere antwoorden mogelijk) (N=24)

Faciliterende maatregel	aantal instellingen
Auditieve ondersteuning (bijvoorbeeld door de vragen voor te laten lezen)	22
Examinering via de computer	19
Examens in meer delen afnemen	8
(Meer) mondelinge examens afnemen in plaats van schriftelijke examens	13
ICT-hulpmiddelen toestaan	19
Extra tijd geven voor examens	24
Lay-out van teksten aanpassen (bijvoorbeeld meer witruimte of een groter lettertype)	17
Anders	4

Tabel 2.5 Faciliterende maatregelen bij de centrale examens (meerdere antwoorden mogelijk) (N=24)

Faciliterende maatregel	aantal instellingen
Het aanbieden van het aangepaste examen voor dyslectische studenten	18
Verlenging van de examentijd met een half uur	23
Anders	9

De instellingen is ook gevraagd hoe zij het effect van de verschillende maatregelen voor de studenten inschatten. Tabel 2.6 laat zien dat het effect van extra tijd voor opdrachten en examens het meest positief wordt ingeschat. Van het aanpassen van de lay-out van de teksten verwachten de instellingen minder effect. Voorbeelden van andere maatregelen waarvan de instellingen een positief effect inschatten zijn het voorlezen van het examen, gebruik van verklankingssoftware als leesondersteuning, onderwijsondersteunende

voorzieningen zoals voorbereide leesbeurten en extra pedagogische aandacht van de docent tijdens de les.

Tabel 2.6 Ingeschat effect van maatregel voor studenten met dyslexieverklaring die daar gebruik van maken (N=24)

maatregel	1 helemaal geen effect	2	3	4	5 veel effect	NVT
ICT-hulpmiddelen toestaan			6	9	5	4
Extra tijd geven voor opdrachten		1	3	3	13	4
Extra tijd geven voor examens		1	3	4	13	3
Naast schriftelijke examens ook mondelinge examens afnemen			2	8	4	10
Lay-out van teksten aanpassen (bijvoorbeeld meer witruimte of een groter lettertype)		5	4	4	3	8
Anders, namelijk			1	3	2	18

2.3 Andere deskundigenverklaringen

Op 96 procent van de mbo-instellingen die hier gevraagd zijn, zijn ook studenten met andersoortige deskundigenverklaringen. De verklaringen hebben betrekking op dyscalculie, psychische beperkingen, concentratieproblemen en andere problematiek. (tabel 2.7).

Tabel 2.7 Op welke beperkingen hebben deze deskundigenverklaringen betrekking (meerdere antwoorden mogelijk) (N=24)

	aantal instellingen
Dyscalculie	23
Concentratieproblemen	15
Psychische beperkingen	21
Anders, namelijk.....	12

3 Hoger onderwijs

3.1 Respons

Voor de quick scan in het hoger onderwijs zijn 75 instellingen aangeschreven. Daarvan zijn 19 instellingen gestart met de vragenlijst en hebben 16 instellingen de vragenlijst volledig ingevuld. Dit is een respons van 21,3 procent. Het moment van aanschrijven lag kort na het begin van de zomervakantie van 2016. Hierdoor is de respons op de vragenlijst niet optimaal. Er zijn geen indicaties voor een selectieve respons. Het aantal instellingen dat de vragenlijst heeft ingevuld is te klein om hier statistisch verantwoorde uitspraken over te kunnen doen. De resultaten kunnen zodoende op toeval berusten.

Bij de 19 instellingen die de vragenlijst gestart zijn, ging het om 8 hogescholen en 11 universiteiten.

De respons is berekend op basis van het aantal afgeronde vragenlijsten. Een aantal instellingen heeft de vragenlijst slechts gedeeltelijk ingevuld. Per vraag geven we het aantal instellingen weer dat die vraag heeft beantwoord. Dat kunnen er meer zijn dan de 16 instellingen die de vragenlijst hebben afgerond.

3.2 Dyslexieverklaringen

Het totaal aantal studenten per instelling is niet gevraagd. Wel hebben de instellingen aangegeven hoeveel studenten een dyslexieverklaring hebben voor zover zij weten (tabel 3.1). Op basis van de cijfers van de instellingen waarvoor het aantal studenten bij DUO bekend is, konden we van vijf instellingen het percentage studenten met dyslexie berekenen. Voor twee hogescholen waren de percentages 5,1 en 5,9 procent. Voor drie universiteiten varieerden de percentages tussen de 1,4 en 5,3 procent.

Tabel 3.1 Aantal studenten met dyslexieverklaring (N=11)

Aantal studenten met dyslexieverklaring	aantal instellingen
1-9	3
10-49	2
50-99	1
100 en meer	5

Ook in het hoger onderwijs wordt de dyslexieverklaring vrijwel altijd getoetst (82%). Bij de toetsing wordt door de meeste instellingen onderzoek gedaan naar de psycholoog/orthopedagoog die de verklaring heeft afgegeven (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Waar wordt op gelet bij beoordeling geldigheid dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=14)

Aspect	aantal instellingen
Onderliggend onderzoek door psycholoog/orthopedagoog inclusief handtekening en briefpapier van een dyslexie-instituut	12
Registratie van de psycholoog/orthopedagoog (BIG,NVO,NIP)	11
Psycholoog/orthopedagoog is aangesloten bij een van de kwaliteitsinstituten dyslexie	3
Anders, namelijk...	3

De meeste instellingen bieden faciliterende maatregelen voor de studenten met een dyslexieverklaring. Daarbij komt extra tijd voor toetsen en examens en het gebruik van ICT-hulpmiddelen het meeste voor (tabel 3.3). Alle faciliteiten worden ook gebruikt, waarbij ICT-hulpmiddelen het meest gebruikt worden (tabel 3.4).

Tabel 3.3 Faciliterende maatregelen in het onderwijs voor studenten met een dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=17)

Faciliterende maatregel	aantal instellingen
ICT-hulpmiddelen toestaan (software)	7
Gebruik van laptop tijdens tentamens	12
Extra tijd bij toetsen en tentamens	15
Mondelinge in plaats van schriftelijke tentamens	2
Vervangende opdracht in plaats van multiple choice tentamen	0
Aanpassing lay-out teksten	5
Aparte ruimte om tentamens te maken	5
Soepele beoordeling spellingsfouten	5
anders	5

Tabel 3.4 Aantal studenten dat gebruik maakt van de faciliterende maatregelen (N=10)

	aantal instellingen dat deze vraag beantwoordt	Range (minimum-maximum aantal dat genoemd wordt)
Extra tijd bij toetsen / tentamens	5	80 - 800
Gebruik van laptop tijdens tentamens	9	1 - 30
ICT-middelen (software)	10	0 - 26
Lay out van teksten aanpassen (grotere letters, meer witregels, kleur)	2	1 - 50
Mondeling i.p.v. schriftelijk tentamen	0	-
Vervangende opdracht i.p.v. multiple choice tentamen	5	0 - 5
Aparte ruimte om tentamens te maken.	5	0 - 800
Soepele beoordeling van spellingsfouten	4	0 - 75
Anders, nl....	3	0 - 4

Naast een dyslexieverklaring maken instellingen ook gebruik van andere bewijzen om voorzieningen toe te kennen voor dyslexie. Tabel 3.5 laat zien dat het onderzoeksrapport behorend bij de dyslexieverklaring ook een belangrijk bewijs is om te bepalen welke voorzieningen worden toegekend.

Tabel 3.5 Bewijzen op grond waarvan voorzieningen voor dyslexie worden toegekend (meerdere antwoorden mogelijk) (N=17)

Faciliterende maatregel	aantal instellingen
Dyslexieverklaring	15
Onderzoeksrapport, behorend bij de dyslexieverklaring	9
Verklaring of pasje van vorige onderwijsinstelling	1
Uitleg van student is voldoende, geen bewijsmateriaal nodig	0
Anders	3

De voorzieningen worden bij de helft van de instellingen pas na een gesprek op de instelling toegekend (tabel 3.6).

Tabel 3.6 Hoe vaak is een gesprek op de instelling nodig voordat voorzieningen worden toegekend? (N=17)

	aantal instellingen
Altijd	8
Nooit	2
Als er meer nodig is dan alleen extra tijd bij toetsen	3
Bij twijfel over de geldigheid van de dyslexieverklaring	2
Anders	2

Ongeveer de helft van de instellingen die deze vraag beantwoorden, laten bij twijfel hertesten (8 van de 17 instellingen, niet in tabel). Bij de instellingen die hertesten kwam dat het afgelopen jaar bij 4 instellingen 1, 2, 3 of 4 keer voor. Bij 1 instelling kwam hertesten 10 keer voor.

De voorzieningen worden bij de meeste instellingen (12 van de 16) centraal toegekend. Bij de andere instellingen gebeurt dit decentraal.

Van ICT-ondersteuning en verlenging van de examentijd verwachten de instellingen het meeste effect voor de studenten (tabel 3.7).

Tabel 3.7 Ingeschat effect van maatregel voor studenten met dyslexieverklaring die daar gebruik van maken (N=16)

maatregel	1 helemaal geen effect	2	3	4	5 veel effect	NVT
Verlenging van de examentijd			1	8	3	4
Mondeling toetsen i.p.v. schriftelijk				1	1	14
Vrijstelling van bepaalde taken of vakken				1		15
ICT-ondersteuning				5	3	8
Extra tijd voor opdrachten en toetsen			1	5	2	8
Aangepaste beoordeling spelling		1	1	2		12

3.3 Andere deskundigenverklaringen

Op 10 van de 16 instellingen voor hoger onderwijs die hier gevraagd zijn, zijn ook studenten met andersoortige deskundigenverklaringen die gebruik maken van aanpassingen in het onderwijs of bij de examens. Bij twee instellingen is dit niet bekend. Bij drie instellingen gaat het om minder dan 5 studenten. Bij de andere gaat het om 100 en meer studenten. De verklaringen hebben betrekking op ADHD, dyscalculie, psychische beperkingen, concentratieproblemen en andere problematiek (tabel 3.8).

Tabel 3.8 Op welke beperkingen hebben deze deskundigenverklaringen betrekking (N=17)

	Aantal instellingen
ADHD	8
Dyscalculie	6
Concentratieproblemen	8
Psychische beperkingen	8
Anders, namelijk.....	8

Bij de andere verklaringen gaat het in de meeste gevallen om studenten met fysieke beperkingen.